



PERTTI JULKUNEN

DAS MAN JA DIANA-VAINAA: ”NYT ON LUPA ITKEÄ”

Reeta Kivihalme muistelee kahta vuonna 1997 sattunutta huomiota herättänyttä tapahtumaa. Hän hahmottaa niiden perusteella julkisen kohun anatomiaa televisio-ohjelmaansa varten. Prinsessa Dianan kuolema ja Helsingin poliisiturmat olivat monessa suhteessa erilaisia tapahtumia, mutta niiden käsittelyjärjestykset sujuivat Kivihalmeen mukaan suunnilleen samalla tavalla. Journalistit synnyttivät kohun ja heittivät sen kansan käsiin, kansa palautti pallon havaintoja tekeville toimittajille, jotka sitten jatkoivat asian ympärillä pyörähtelyä kunnes kuplan pullistuman tiettyssä vaiheessa koku viittasi vain itseensä¹.

Kivihalmeen pohdinnan alkuna on ihmetys siitä, miten sinänsä täysipäiset ihmiset päästävät kohun päälle käydessä suustaan tai kynästään tai mikrostaan aivan merkittäviä lauseita. ”Poliisiturmat yhdistivät poliisin ja kansan”. Mihin vipuun ihminen, siis toimittaja tai toimituspäällikkö, päätoimittaja tai lukija, katsoja tai kommentaattori vinksahtaa törmätessään kokuun, kysyy Kivihalme.

Keskustelemme kohujutuista myöhemmin Reetan kanssa puhelimitse. ”Britannian värillisille Diana oli ’kuin valo pimeyteen’”,

muistaa Reeta jonkun todenneen. Minä muistelen, miten joku julkinen kommentaattori sanoi prinsessa Dianan kuolemasta kohistessaan muutamaan kertaan radiossa, että ”nyt on lupa itkeä”.

Joku itki Dianan kuoleman tähden, joku sellainen radiossa esiintyvä ihminen, jolla kaikesta päätellen ei ollut ollut aikaisemmin lupaa itkemiseen. Toteamme, että Dianan kuoleman täytyi merkitä hänelle käännekohtaa elämässä. Hän saavutti traagiseksi kokemansa onnettomuuden tähden tärkeän perusoikeuden tunteenilmaisuuksiin.

PALLO KANSALLA: KUKA TAHANSA

Martin Heidegger puhuu *Olemisen ja ajan* jokapäiväistä itsenäolemistä ja ketä tahansa käsittelevässä julkisuuskriittisessä pykälässä 27 siitä, miten me erottaudumme tavallisesta keskivertoihmisestä. ”Me vetäydymme ’suurista laumoista’ syrjään kuten *kuka tahansa* vetäytyy”. Kuka tahansa (*das Man*) on Heideggerille jokapäiväisessä elämässä tapahtuvien toisten aseisiin asettumisten tulosta. Kuka ta-

hansa on julkisuuden subjekti, sillä Heideggerin mukaan emme tarkastele asioita ja itseämme vain tiettyjen toisten ihmisten asemasta, vaan jokainen toinen voi edustaa jokaista toista. Näin syntyy yleensä vaan toinen, kuka tahansa, jonka julkisuus tarvitsee yleisönroolukseen.

Kenellä tahansa on Heideggerin mukaan oma olemassaolon tapansa, johon liittyy tietty tehtävä: olemassaolomme painolastin keventäminen. Tämä sujuu helposti, sillä *das Manin* ansiosta jokainen on toinen eikä kukaan oma itsensä. Näin maailman kohtaamisen kiusallisuus jää toisten, toisin sanoen ei kenenkään, hoidettavaksi.

Maailmassa oleva ihminen menettää kenen tahansa ansiosta varsinaisen tuossa ja tuossa olevan itsensä. Näin käy varsinkin silloin, kun hän pyrkii erottautumaan kenestä tahansa. Ketkä tahansa vetäytyvät kuka-tahansoista koostuvista suurista laumoista juuri sillä tavalla kuin ketkä tahansa niistä vetäytyvät, sanoo Heidegger.

Reeta Kivihalmel ja minä muistamme, että emme tavannut Dianan kohun aikana ainoatakaan ihmistä, joka olisi ottanut puheeksi prinsessan onnettomuuden. Tapasimme siis ainoastaan niitä ihmisiä, jotka vetäytyivät suurista kohisevista laumoista niin kuin kuka tahansa kohisevista laumoista vetäytyy.

Reeta ja minä haluamme torjua etukäteen arvelun tuttavapiirimme valikoituneisuudesta. Me molemmat tapasimme melko paljon melko monenlaisia ihmisiä, tuttuja ja tuntemattomia, eikä joukossa ollut ainoatakaan, joka olisi kiinnittänyt huomiota kohuun. Olemme halukkaita julistamaan, että yhteisen kansan keskuudessa Dianan kohtalo ei herättänyt juuri minkäänlaisia tunteita, ei suuria eikä pieniä². Minä saan muistiani pinnistämällä mieleeni yhden poikkeuksen. Tampereen Tammelantorin mies myi maistuvia torituotteita ja paheksui asiakkailleen voimakkain sanakääntein prinsessan onnettomuuteen liitettyä kohua. Joka päivä ajetaan autolla tuhansien lapsien päälle eikä niistä puhuta mitään, mutta tästä loiseläjäluokan huorasta nostetaan semmonen itku, että...

Tammelantorin myyjä on poikkeus luvallisten itkujen aikana tapaamiemme ihmisten joukossa, sillä hän toimi tapaamisemme hetkellä julkisuuden henkilön esiintyjäroolissa. Julkisuuden klassisimman

muodon, torijulkisuuden, virallisenä orgaanina hänen velvollisuutensa oli osallistua kohua käsittelevän metakohun organisointiin. Ainoakaan tapaamistani tavallisista ihmisistä, siis julkisuuden yleisönroolin suorittajista³, ei sen sijaan kiinnittänyt mitään huomiota prinsessa Dianan murhenäytelmään.

Reeta ja minä arvelemme, että meidän olisi kyllä periaatteessa ollut mahdollista törmätä useampaankin ihmiseen, joka olisi ottanut prinsessa Dianan kohtalon puheeksi. Emme vain sattuneet törmäämään. Tuntemattoman kanssa puheissa ollessamme olisimme ehkä voineet joutua päivittelemään Diana-kohun suuruuden suhteettomuutta. Siis tuntemattoman kanssa kyllä, läheisten kesken ei. Torjumme etukäteen ajatuksen, jonka mukaan tuttavapiirimme olisi valikoitunut poikkeuksellisen kyynisiä ja pahoja ihmisiä. Arvelemme sen sijaan, että jos kohupuheenaiheista yleensä keskustellaan kasvokkain, niin kuka tahansa joutuu juttelemaan niistä ikään kuin säätilapuheen yhtenä mahdollisena korvikkeena, kiusaantuneen hiljaisuuden välttämiseksi⁴.

Reeta sanoo, että Diana-jutun tapaiset kohut ovat pelkästään journalistien aiheuttamia. Minä sanon, että näin asia minunkin mielestäni on. Journalistit perustavat kohun nostattamisen tietylle yleisönsä jokapäiväisessä elämässä ilmenevälle toisen ihmisen asemaan asettumisen epämääräiselle tavalle. Tässä *das Man*-antisipaatiossa on kysymys jostakin, joka muistuttaa kohteliaisuutta, mutta ei oikeastaan ole aivan sitä. Kyse on yhteistä ymmärtämystä teeskentelevästä lörpöttelystä.

Heidegger sanoo, että lörpöttely työntyy ”alkuperäisen” keskenäänolon väliin⁵. Toistensa suhteen ihmiset ovat Heideggerin mukaan aina aluksi lähinnä ja enimmäkseen varuillaan. Kun kuka tahansa tapaa kenet tahansa, niin heidän seurustelunsa ei ole leppoisa rinnakkainoloa omissa oloissaan, vaan jännittyntä ja kaksimielistä varuillaanoloa. Kohtelias toisen puolesta oleminen on Heideggerin mielessä naamio, johon kätkeytyy toista vastaan oleminen.

Tulen Reetan kanssa siihen tulokseen, että ”kohuksi” nimitetään yleensä juuri sellaisia keskusteluja, joiden aiheena oleva asia tai tapahtuma on sellainen, että se todennäköisesti ei liikuta ihmisiä. Emme oikein usko, että juuri kukaan sai arkisessa julkisuudenulkoisessa elämässään luvan itkeä vasta Dianan kuolinuutisen takia. Kohussa kohisevat mielestämme lähinnä ja enimmäkseen vain julkisuuden ammattikohisijat. Kohujen aiheille on ominaista emotionaalisen yhdentekeytyden lisäksi asiallinen seurauksettomuus.

Heideggerin *das Man*-lörpöttely tekee kohujen aiheiden laadun jotenkin ymmärrettäväksi. Varovaisen-kohtelias lörpöttely tarvitsee aiheita, tai ainakin aiheen simulaatioita⁶. Emotionaalisesti viritetty tai yhteiskunnallisia seurauksia aiheuttava tapahtuma ei kelpaa varovaisen, aina-jo kaiken valmiiksi etukäteen ymmärtäneen lörpöttelyn aiheeksi. Kohujournalistien ammatillisena velvollisuutena on kellollisen aiheiston tuottaminen.

Olemme määrittelemässä Reetan kanssa kohua huonosti artikuloituneeksi keskusteluksi, jossa yleisö puhuu välinpitämättömyyttä. Asiaa esittelevät julkisuuden henkilöt sen sijaan havaintojemme mukaan joskus teeskentelevät liikutusta tai suorastaan manaavat itsensä liikututtamaan. Kohuksi kutsutuille ilmiöille on mielestämme ominaista myös metakohinan suuri määrä. Kohun aiheena olevasta tapahtumasta ei puhuta kovinkaan paljon, vaan kohu kohdistuu kohuun, joko neutraalina päivittelynä siitä, miten suuri asiasta käytävä kohu onkaan tai sitten paheksuntana siitä, miten turhasta asiasta kohu taas on syntynyt. Metakohun suuri suhteellinen osuus koskee sekä journalistien että yhteisen kansan tuottamaa kohupuhetta.

Kiiruhdan haastateltavanroolini painostamana huomauttamaan, että sitä, miten kansa käsiinsä saamaansa kohinapalloa itse asiassa käsittelee, ei voi todentavassa mielessä tutkia. Siitä siis ei voi tehdä sen laatuista tutkimusta, joka johdattelisi ihmisiä uskomaan, että tulokset ovat kiistattomia⁷. *Das Manin* journalistisia päästöjä sen sijaan tietysti on mahdollista koota myös todisteleviksi aineistoiksi,

jos sellaisia julkisen puheen konstituutioperiaatteiden etsinnässä tai muussa kiistojen tuoksinassa välttämättä tarvitsee.

PALLO HUKASSA: YMMÄRTÄVINÄÄN OLEMINEN

Heidegger ottaa *Olemisessa ja ajassa* asiakseen tarkastella puhumisen tapaa, jolle on tärkeää, että puhe jatkuu, mutta samantekevää, mistä kulloinkin⁸ puhutaan. Julkinen lörpöttely on menettänyt olemisuhteensa siihen olevaiseen, josta on puhuttu. Tai tarkemmin sanoen se ei ole koskaan tällaista suhdetta saavuttanutkaan, joten puheessa ei omaksuta asioita, vaan edetään juoruillen ja jälkipuheita pitäen.⁹

Näyttää selvältä, että Heidegger puhuu jokapäiväistä toistenkanssaolemista esitellessään myös ilmiöstä, jota kutsomme julkiseksi kohuksi. Hän kuitenkin menee lörpöttelyä eritellessään ainakin kahdessa suhteessa julkisen kohun anatomian esittelyn yli.

Lörpöttelyn kuvaus tuntuu ensinnäkin soveltuvan asiattomien kohujen lisäksi myös sellaisiin julkisiin keskusteluihin, joita pidetään yleisesti vakavina ja tärkeinä. Ja toiseksi, lörpöttely liittyy fundamentaalisiin olemassaolollisiin kysymyksiin. Lörpöttely ohjaa lörpöttelijää epävarsinaiseen olemiseen ja tekee hänestä epävarsinaisen itsen.

Heideggerin mukaan julkisviestintä ei jaa sitä olemissuhdetta, joka kohdistuu siihen olevaiseen, mistä kulloinkin on puhe, vaan on huolestunut puhutusta sanasta sellaisenaan. Puheen kohdistuminen puheeseen itseensä ei kuitenkaan ole vielä varsinaisen lörpöttelyn minää tai itseä epävarsinaistava piirre¹⁰.

Lörpöttelijä ei sulje itseään maailman ulkopuolelle niinkään siksi, että hänen puheensa ei kohdistu puheeksi oletuihin olevaisiin, vaan nimenomaan siksi, että puhe on kohdistuvinaan johonkin sellaiseen, johon se ei kohdistu. Lörpöttely on ratkaisevinaan ja ymmärtävinään jotakin sellaista, jota se ei itse asiassa käsittele. Lörpöttelylle ominainen otaksuttu ymmärtämys estää Heideggerin mukaan jokaisen uuden kysymyksen esittämisen ja kaikenlaisen ajatuksenvaihdon. Ymmärtävinään oleminen tukahduttaa ja viivyyttää kysymistä ja ajattelemista oudolla tavalla vielä lörpöttelyn lakattuakin¹¹.

Heidegger sanoo, että julkisuudessa kaikki näyttää ymmärretyltä, sellaiselta, josta pidetään kiinni, kun siitä kerran on keskusteltu, vaikka itse asiassa mitään ei ole ymmärretty. Tai sitten on päinvastoin: asiaa ikään kuin ihmetellään, aivan kuin sitä ei täysin ymmärrettäisi, vaikka se onkin täysin ymmärretty.¹²

Tällainen kaksinkertainen kaksimielisyy¹³ toimittaa Heideggerin mukaan uteliaisuudelle aina sen, mitä uteliaisuus halajaa ja luo lörpöttelijöille tuntuman, jonka mukaan kaikki tulee lörpöttelyssä ratkaistuksi¹⁴.

Heidegger sanoo, että uteliaisuudella ei ole mitään tekemistä sen kanssa, että jotakin olevaista pysähdyttäisiin tarkastelemaan ihmetellen. Tilanne on päinvastoin se, että kuka tahansa ymmärtää kenen tahansa asemaan asettuessaan aina kaiken jo etukäteen ja saa näin ollen uteliaisuutensa (*Neugier*; uudenhimo) tyydytykseksi aina vain vanhaa, samalla tavalla etukäteen ymmärrettyä kaksimielisyyden toimittamaa tavaraa. Näin uteliaisuus ei avaa erilaisten uusien olevaisten maailmaa vaan sulkee itsensä sen ulkopuolelle.

Utelias kuka tahansa on kaikkialla ja ei missään.¹⁵ Utelias *das Man* perustaa maailmassa olemisen moduksen (toisin sanoen maailman ulkopuolella olemisen), jota Heidegger suosittelee nimittämään paikattomuudeksi.¹⁶ Heideggerin paikantama paikattomuus pyrkii perustelemaan kaikenkattavaa mielipidettä, jonka mukaan julkisuus ei ole milloinkaan mistään kotoisin.

PALLO PELUREILLA: KYSYMÄTTÖMÄT KYSYMYKSET

Heidegger sanoo, että julkisuus hämärtää kaiken eikä koskaan mene ”itse asiaan”¹⁷. Tuntuisi kuitenkin siltä, Heideggerin totalisoivat terminvalinnat on helppo hämärtää julkisesti oleviin olevaisiin viittaamalla.

Reetta Rätty nostaa Helsingin Sanomien Nyt-liitteessä julkisuuteen europarlamentaarikko Piia-Noora Kaupin ja antaa tämän mennä asiaan itseensä. Suomen oikeiston toivo, tulevaisuuden päättäjä ja tuleva ministeri Kauppi, jota kaikki kuitenkin kutsuvat tuttavallisesti vain Piituksi, antaa ymmärtää, että yhteiskunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että työttömät eivät nauti elämästään. ”Mä tykkään olla esillä ja brassailla tiedoillani” toteaa Piitu, ja valaisee tiedoillaan sen huolellisesti hämärretyin asian¹⁸, että porvarillinen yhteiskunta on pelkkä suurella vaivalla rakennettu tekosyy köyhien kiusaamista ja nöyryyttämistä varten.

Julkisuudessa esiintyvä Piitu ei edistä ymmärtävinään olemista vaan auttaa ymmärtämään. Pienen järkytyksen lisäksi hän tuottaa brassailunsa julkisuudella varmaankin monille myös iloa, ihmetystä ja suurehkoa hupia. Yksityisesti kuulturna tulevaisuuden päättäjän kannanotto ei olisi ollut minkään arvoinen. Koko jutun viehäytys on asiaan menon julkisuudessa, siinä että kuka tahansa voi arvioida sitä ja että se on kenen tahansa arvioitavaksi tarkoitettu.

Piitun julkinen brassailu tiedoilla pysäyttää ihmettelemään, mutta ei herätä sellaista reaktiota, jota kutsutaan kohuksi. Näin on nimenomaan siksi, että oikeiston toivon brassailun julkisuus herättää tunteita ja ajatuksia.

Muistelen Reeta Kivihalmeen kanssa Piitun asemesta toista tapausta, jossa julkisuus houkutteli asiaan itseensä. Presidentti Martti Ahtisaari puolustaa julkisesti Tshetshenian sotaa. Hän tekee (luultavasti väärää) lukumäärävertailuja toisiin sotiin ja toteaa että uhreja on ollut vähemmän kuin niissä. Tshetshenian sota on Ahtisaaren mukaan muita sotia hyväksyttävämpi myös siksi, että sotaa käyvän Venäjän valtiojohto on hänen mukaansa käynyt sodan aikana paljon neuvotteluja konfliktiin ulkopuolella pysytelleiden länsivaltojen kanssa.

Presidentin argumenttien huutavan huono laatu ei hätkähdytä sellaisenaan. Satuttavaa sen sijaan on teon julkisuus, siis se, että Ahtisaari puhuu tuntemattomalle kuulijalle, kenelle tahansa kansalaiselle. Hän rakentaa haastattelulausuntoonsa sellaisen julkisen yleisön, joka hyväksyy lukumäärä- ja neuvotteluperusteilla sivullisten ihmisten tappamisen ja silpomisen. Ahtisaaren luoman yleisön kanssa kasvokkain joutuminen ja siihen sisältyvä yleisönjäseneksi liittymiskutsu panee ajattelemaan sitä tilannetta, jossa juuri nyt harrastamme maailmassa-olemista.

Piitun ja Maran esiintymisten julkisuus herättää joukon asioihin itseensä meneviä, kysymättä jääneitä kysymyksiä ja houkuttelee ajattelemaan Heideggerin esityksen vastaisesti, että julkisuus ei hämää (luultavasti läheskään) kaikkea.

On mahdotonta kuvitella, että esimerkiksi ottamani performanssit, joissa (Kaikkille-Vaan) Piitu ja (Koko-Kansan) Mara panevat persoonansa likoamaan, herättäisivät reaktion, jota kutsomme julkiseksi kohuksi. Ne sen sijaan osoittavat, että julkisuus on joskus jostakin kotoisin ja ottavat maailmassa-olemisen tilannetta valaistesaan esiin kaksi heideggerperäistä eksistentiaalitermiä, nimittäin toisten-kanssa-tuossa-olon ja olemisen unohtamisen.

PALLO HALLUSSA: MIKÄ IHMEEN PALLO?

Olemisen ja ajan kenties tärkein termi on Tuossaolo (*Dasein*)¹⁹. Ihminen ei ole ainoastaan täällä missä hän on, hän siis ei ole suomeksi käännettynä täälläolo, vaan hän on ex-staattisesti Tuossa, omassa ainutlaatuisessa Olemisen paikassa, josta katsoen hän näkee itsensä

taas jossakin muualla, siis Tuossa. Tällä tavalla Tuossaolo on olemassa varsinkin silloin, kun se muistaa Olemisen itsensä, on avoin maailmalle ja harrastaa siis lukkiutumaton ja linnoittautumatonta olemassaoloa varsinaisesti Tuossa ja Tuossa.

Varsinaisuus ja epävarsinaisuus muodostavat *Olemisen ja ajan* ehkä moniongelmaisimman käsitteparin. Epävarsinaisuuden käsite johdattelee monenlaisen olevinaan-olemisen konstruointiin: ymmärtävään-olemiseen, liikuttuvinaan-olemiseen, käsittelevään-olemiseen, olevinaan-ratkaisemiseen jne. Käsiteperhe siis tyrkyttää kammottavimpia autentisistisia (esimerkiksi: ”mitä on aito ymmärrys”) ja essentialistisia (”miten ymmärryksen aitous tunnustetaan”) tulkintoja. *Olemisen ja ajan* ajatuskulkujen seuraaminen antaa kuitenkin mahdollisuuksia myös näiden tulkintojen välttämiseen.

Oleminen ja aika antaa lähtökohdallisen vaikutelman, jonka mukaan Tuossaolo menettää dynaamisen varsinaisuutensa ja muuttuu epävarsinaiseksi Tuossaoloksi, siis latteuksia heitteleväksi täällä-oloksi hetikohta, kun se tulee esittäneeksi modernin ihmisen ”kuka minä oikeastaan olen” -peruskysymyksen.

Heidegger korostaa, että substantiaalisuus on johtolanka sen olevan määrittämiseksi, jonka pohjalta kuka-kysymykseen vastataan. Tuossaolo tuomitsee itsensä etukäteen esilläolevaksi esineeksi aina, kun se aikoo kysyä, kuka se on. Kysymys ottaa kohteensa esille, tekee siitä esilläolevan. Asiaa ei auta, vaikka jättäisimmekin typerimmät puheet tietoisuudesta pitämättä ja vaikka kuinka vakuuttaisimme, että emme pidä persoonaa esinemäisenä kappaleena.²⁰

Esille otetun oleminen on esineen olemista esillä huomion kohteena, joten jo pelkkä ”kuka”-kysymyksen esittäminen²¹ näyttäisi suistavan Tuossaoloa ex-staattisesta varsinaisuudesta epävarsinaisuuden jalansijattomuuteen.

Heidegger on sitä mieltä, että meidän on osoitettava tie, jota pitkin kulkemalla voimme silmäillä Tuossaolon jokapäiväisen fenomenaalista piiriä siinä tarkoituksessa, että ymmärtäisimme tarkemmin niitä Tuossaolon olemisen tapoja, joissa kuka-kysymykseen vastataan²². Suunta johtaa kanssalooleen ja kanssatuossaolooleen, jotka kuuluvat Tuossaolon perusrakenteisiin²³. Juuri näihin olemisen tapoihin perustuu siis eräs jokapäiväinen itsenäolemisen modus, jonka eksplikaatio ottaa puheeksi julkisen löpöttelyn subjektin, *das Manin*.

Heideggerin viitoittamalla jokapäiväisyyden fenomenologisella tiellä käy ilmi, että tuossaolo vastaa kuka-minä-olen -kysymykseensä tarkastelemalla itseään pientareilla maleksivien yleensä-vaan-toisten näkökulmasta, ikään kuin olisi näiden esille ottama esine. Heidegger tekee kovasti töitä tehdäkseen lupauksensa mukaisesti tarkasti ymmärrettäväksi, että tällä tavalla varsinaisen itsensä ja varsinaisen olemisensä menettäneen Tuossaolon olemisen tapa on tarkasti sanoen juuri löpöttelyä, kaksimielisyyttä ja uteliaisuutta.

Olemisen ja ajan Heidegger ei selvästikään tunne amerikkalaisia pragmatisteja, joiden yhteisenä lähtökohdana on, että maailmassa vallitsee monenlaisia vakiintuneita yleistyneen toisen asemaan asettumisen tapoja, joilla on suuri joukko Heideggerin asettamuksista poikkeavia seurauksia. Jos pragmatistit olisivat tässä asiassa väärässä, niin poikkeukset kaikki julkisuus olisi kohujulkisuutta.

PALLO MAALISSA: ON MAAILMA AUKI

Rosvo Steen Christensenin suorittamien poliisiteloitusten julkinen käsittely ei ollut pelkkää kohua. Myös vahva asiallinen ja persoonallinen aspekti oli reaktiossa kohun lomassa olemassa.

Poliisin ja kansalaisten suhteet ovat kaikkea muuta kuin yhdentekevä asia. Näin on siksi, että ne ovat olleet viime vuosina hiljaisessa liikkeessä. Poliisi sai Christensenin tapausta selvittäessään toimiensa asiatehokkuudesta ja kiihottomuudesta julkisuudessa pisteitä, joita se sitten seuraavana talvena jonkin verran menetti Tam-

pereen mustavihreiden päivien poliisimellakoissa. Tärkeää joka tapauksessa oli, että poliisin toiminnan tyyli asetettiin entistä enemmän julkisen arvioinnin esineeksi.

Olemisen ja ajan teemojen kannalta kiintoisinta kuitenkin oli murhaajan persoonan julkinen esittely. Se oli paikoitellen taiteellisesti hyvälaatuista, toisin sanoen yllättävää, olemisen unohtamisesta ja olemisestä itsestään muistuttavaa. Murhaaja Christensenistä tehtiin monitahoinen, muun muassa hullunkurinen ja jollakin omituisella tavalla jopa humoristinen inhimillinen olento. Se, että hahmo suunniteltiin kenen tahansa ymmärrettäväksi, kertoo julkisuuden luomien yleisönroolien vaihtelevasta suurenmoisuudesta ja Heideggerin *das Man* -roolin yksinäisyydestä.

Steen Christensen tulee julkisuudessa esiintyessään osoittaneeksi, että *das Man* on vain yksi pilli julkisuuden yleistetyen toisen asemaan asettumisen institutionalisoituneiden tapojen uruissa. Monimaisten toisen asemaan asettumisen yleistyneiden mahdollisuuksien riitaisointisuus saa Piitun brassailemaan tiedoillaan ja Maran puolustamaan lasten jäsenten katkomista. Moniyhteisönroolisuus ei tee yhteiskunnan elämästä ainoastaan yleisen mielipiteen haaleaa vettä vaan myöskin särmiikkäästi karmeanhauskan kannanottojen kentän²⁴.

Maailma ei tuntuisi olevan julkisuudessa Heideggerin eksistentiaalisen (löpöttely, uteliaisuus ja kaksimielisyys) osoittamalla tavalla suljettu, vaan päinvastoin varsin monipuolisesti auki.

Lähestymme Reeta Kivihalmeen kanssa puhelinkestelupäätelmää, jonka mukaan viisas kommentaattori menee avoimessakin maailmassa helposti *das Man* -erottautumisen vipuun. Dianan tai Steenin takia riehaantuva kohujournalisti riehaantuu mielestämme kannanottojen kentillä pelkkää ammatillista tunnollisuuttaan: kun hän kerran on esittävinään liikuttavia uutisia kohujulkiksista, niin jonkun on kyllä parasta niistä myös aidosti liikuttua, joten olkoon tuo joku varmuuden vuoksi ja paremman puutteessa journalisti itse. Kohujournalisti tai -kommentaattori tuntee *das Man* -yleisönsä aina-jo-kaiken valmiiksi ymmärtäneen liikumattomuuden, mutta ei ole sitä tuntevinaan, ja esittää tuntevinaan olemattomuutensa todisteeksi oman ei-vieläkään-mitään-ymmärtävän liikuttuneisuutensa ikään kuin yleisölleen antamansa olemisen tavan heijastukseksi. Silloin on vihdoin lupa itkeä!

Kohun meta-osuuden ylläpitäjät (vaikkapa joku pastori Pursiainen ja tietty Tammelan torin mies) ja meta-meta-osuuden hoitajat (tässä tapauksessa Reeta Kivihalme ja minä) erottautuvat jälkipuheissaan juoruilevasta *das Manista*, mutta niin erottautuu alkuperäisen kohujournalistinkin, vaikka tekeekin sen toisinpäin kuin me eristeiset metakohisijat. Julkisuuden *das Man* -yleisönrooli syntyy ja vaikuttaa lähinnä ja enimmäkseen jokasuuntaisen erottautumisten esilleottoina.

Mutta Heidegger lupaa suosittelemalleen jokapäiväisen elämän fenomenaalipiiriä halkovalle tielle lähtijöille tarkempaa ymmärrystä kenen tahansa tilanteesta. Minkälaisesta toisen yleistämisen aktista *Das Man* -vetäytymisissä sitten tarkkaymmärteisesti on kyse? Vastausyrityksessä olisi ehkä hauskaa ottaa Heideggerin substantiaalisuusviitta kokeilumielessä todesta.

Diana-esimerkki osoittaa, että *das Man* -vetäytymisten pahaatekevänä seurauksena on vetäytymisen autentisismi ja essentialismi. *Das Manin* ominaisuuksiksi projisoidut erilaiset olevinaan-olemiset johtavat kenet tahansa kenestä tahansa erottautujan helposti aitojen ja alkuperäisten olemisen tapojen äärelle. Epäaidosta erottautuessaamme alamme helposti uskoa aitoihin pinnanalaisiin olemuksiin.

Substantiaalisuus avaa asiaan näkökulmaa siksi, että erilaisissa tekevinään-olemisissa ei sinänsä ole itse asiassa mitään pinnanalaista tai muutakaan merkillistä. Jokainen voi esimerkiksi olla nukkuviinaan vaikka ei nuku. Kenenkään mieleen ei luultavasti kovinkaan helposti tule, että valvominen olisi tässä tapauksessa asian pinnanalaisten olemus, sellainen sisin totuus, jota kohti nerokas tutkija ponnistelee, yhä lähemmä ja lähemmä päästen, mutta absoluuttista

totuutta tai sen kriteerejä koskaan täydellisesti saavuttamatta.

Jos olen ymmärtävinäni radion talousuutisia, vaikka en ymmärrä niitä, niin ymmärtämättömyyteni paljastava kriteeri on itse asiassa hyvin yksinkertainen: minä tiedän, että en ymmärrä, en vain tiedä tietäväni²⁵. Helsingin Sanomissa takavuosina esiintynyt intiaani-päällikkö Punasulan Poku-hevonen saattoi naamioitua keneksi tahansa tai miksi vaan: kenenkään mieleen ei tullut, että sen naamioituneena oleminen kätkeisi alleen aidon olemuksen²⁶. Ja niin edelleen. Näyttäisi siis siltä, että *das Manin* erilaiset olevinaan-olemiset eivät johtaisi välttämättä *das Man* -eroonvetäytyjää aitojen pinnanalaisten olemusten esintään. Hyvinkin ilmeiseltä tuntuu, että hän tarvitsee siihen substanssia, siis esineen metaforan väärinkäyttöä. Tarvitaan substantiaalisuuden johtolankaa, jotta päästäisiin tunkeutumaan ilmiöpinnan alle ja nähtäisiin asioiden tavallisilta ihmisiltä salattu sisin olemus.

Ilmiöpinnan alle, sisintä ydintä kohti tunkeutuva essentialismi on epäilemättä myös esineen metaforaa koskeva mielenkäyttöhäiriö, mutta se ei ehkä ole Heideggerin lupaileman tarkemman ymmärryksen tien kaikkein kiinnostavin puoli. Vielä sitäkin kiinnostavampaa on pohtia hänen osoittamansa tien alkukohtaa, jossa ilmoitetaan, että lankeamme kaksimielisesti ymmärtävinään olevan lörpötelijän jalansijattomaan asemaan silloin, kun esineistämme itseemme esittämällä itseämme koskevan ”kuka”-kysymyksen. Miten siis kävisi, jos hylkäisimme koko itsen tuntemisen projektin? Jos siis olisimme vain olemassa niin sanotusti omia aikojamme? Jos asettautuisimme toisten asemaan jostakin muusta syystä kuin itseämme koskevaan kuka-kysymykseen vastataksemme? Jos näkisimme toiset, ainakin jotkut toiset taideteoksenomaisiksi olevaisiksi, jotka muistuttaisivat olemassaolonsa konkreettisuudella olemisesta itses-tään ja huomauttaisivat, että olemisen paljastuminen koskee muitakin, se koskee yleensä vaan toisia, jopa ketä tahansa?

Martin Heideggerin *Sein und Zeit*, joka on kenen tahansa iloksi juuri erinomaisesti suomennettu, on merkittävä teos lähinnä ja enimmäkseen siksi, että se nostaa esiin kysymyksen kysymysten esileoton ja sitä kautta Tuossaolon esilläolon (*Vorhandenheit*) seurauksista. Onko Tuossaolon omia aikojaan oleminen ylipäättään mahdollista? Miksi kenelle tahansa ominainen ”eipäs välineellistetä ihmisiä” ”eipäs esineellistetä minuuksia” -tyyppinen ojentavinaan oleminen tuntuu ei-substantiaalisia esilleottoja pohdittaessa kiusallisel-ta? Noin kaiken kaikkiaan *Olemiseen ja aikaan* sisältyvä Tuossaolon esilläolon problematiikka houkuttaa siis kysymään, olisiko parasta jättää kysymättömien kysymysten lisäksi myös jo kysytyt kysymykset kysymättä.

VIITTEET

1. Kivihalm 2000.
2. Terho Pursiainen (2000) uskoo, että ”(m)edia saa ihmiset syyttymään suuriin tunteisiin milloin jonkun roiston murhaamien poliisien, milloin prinsessa Dianan kohtalon tähden”. Median syyttämien suurien tunteiden palo ei kuitenkaan Pursiaisen mielestä ”todista terveestä sosiaalisuudesta tai yhteisöllisyydestä”. ”Valmius kollektiiviseen suruun” voi Pursiaisen mukaan ”pikeminkin kertoa siitä, ettei omien televisiovastaanortimiensa eteen muumioituneiden ihmisten elämässä ole omintakeisesti mitään, mihin kohdistaa merkittäviä tunteita”. Sillä: ”(k)un todelliset tunteet ja todelliset kohteet puuttuvat, tunnetaan virtuaalilitunteita virtuaalikohteita kohtaan yhdessä virtuaalilähimmäisten kanssa”. Pursiaisen kirjoitus on malliesimerkki *das Man -vetäytymisen* antiegalitaristiselle tyyppille ominaisesta metakohinasta. Valtaosa jokaisesta kohusta on metakohua, siis kohua koskevaa, yleensä tavalla tai toisella paheksuvaa, tai suorastaan ”kriittistä” kohinaa. Pursiainen (2000) paljastaa ehkä keskimääräistä yleisönosastokirjoittajaa selvemmin yhden metakohun funktioista. Metakohussa kohu pannaan kertomaan kohuamista harrastavien tavallisten ihmisten ominaisuuksista. Pursiainen kertoo tavallisille ihmisille, että kohu kertoo

Pursiaiselle, että tavalliset ihmiset ovat aitoja tunteita tuntemattomia muumioita. Samalla kohu kertoo, että tavallisten ihmisten yläpuolella on olemassa aitoihin tunteisiin kykeneviä pursiaisia, joiden aitoihin tunteisiin kuuluu muun muassa aitoihin tunteisiin kykenemättömien tunteettomien muumioiden säälminen.

Mikään ei tue Pursiaisen logiikkaa, jonka mukaan tunteettomuus yhdessä tilanteessa (omassa arkielämässä) tuottaisi tunteellisuutta toisessa tilanteessa (kohu-uutisten vastaanotossa). Asia voisi olla yhtä hyvin päinvastoin, siis niin, että ne, jotka tuntevat suuria tunteita lähikontakteissaan, tuntevat niitä myös fyysisesti ja sosiaalisesti etäisemmissä asioissa. Kohun anatomiaan kuitenkin kuuluu, että kuka tahansa on ilman muuta ymmärtävinään Pursiaisen logiikan ja uskoo näin ollen kohun todistavan tavallisten ihmisten elämän epäaitoutta.

Pursiaisen *das Man* -erottautuminen omahyväisyys (hyvä vuosituhannen lopun suomenkielinen Heidegger-harrastaja sanoisi ehkä oma-hyvä-isyyys) ja epätasa-arvoisuushakuisuus on päällekkäyvä yltyöyksinkertaista. Kehunkin häpeilemättä, että Kivihalmeen ja minun pursiaisenkaltais-vetäytymisessäme on yksi mutka enemmän. Pursiainen vetäytyy julkisuuden yleisöistä ja me vetäydymme yleisöistä vetäytyvistä pursiaisista. Mutta lopputulos on tietyllä kiusallisella tavalla samanlainen jalansijattomuus. Se vihjaa ilkeästi, että Heideggerin *das Man* -kurimus olisi pääsemätön paikka.


3. Tavallisesta ihmisestä käytyä keskustelua ks. esimerkiksi Atxaga 1999, 80, 103; Auster 1997, s. 56, 68, 298, 1999 s. 134; Becker 1999, s. 132; Hanshan 1997, s. 95; Hietanen 2000, s. 7, 16; Härkönen 1993, s. 172-173; Ishiguro 1990, s. 227, 232; Karppinen 2000, s. 3, 30; Lalaguna 1992, s. 214; Miettinen & Aparicio & Unceta 1987, s. 42; Näyhä 2000, s. 20; Singer 1999, s. 71, 646; Sipinen 2000, s. 5-6.
4. *Face to face* -suhteista käytyä keskustelua ks. esimerkiksi Kawabata 1998, s. 75; Maude 1990, s. 8-11; Mendoza 1999, s. 85; Näyhä 2000, s. 11; Rolin 1999, 25; Taskinen & Mutikainen 1990, s. 29.
5. Heidegger 2000, s. 222. *Zen*-perinteessä artikuloidaan samantapaista ”alkuperäistä”, ilman laskelmoivaa väliintuloa tapahtuvaa keskenäänolemista, jota Heidegger tässä autentistisävytteisesti nostalgoi. Daito Kokushin (1982) ”Alkuperäiset kasvat” -saarnan mielikuvataustana on ryhmä *zazen* -harjoituksissa istuvia oppilaita. He istuvat silmät puoliummessa ja haluavat nähdä omat alkuperäiset kasvosnsa. *Zen*-oppilaan alkuperäiset kasvat ovat hänen omat ainutlaatuiset kasvosnsa, mutta ne ovat olleet olemassa jo ennen oppilaan vanhempien syntyä. ”Alkuperäiset” kasvat kuuluvat kaikille ja kaikelle, ne ovat ikään kuin kaikkien yhteiset kasvat, mutta koska kyseessä on naama eikä naamari, niiden täytyy olla universaalisuudestaan huolimatta aina ainutlaatuisella tavalla ilmeikkäät. Levinäilaisen moraalin varmuus yhdistyy alkuperäisissä kasvoissa cartier-bressonilaiselle hetkellä (ks. Comes 1998, s. 55; Delerm 1999, s. 67; Tabucchi 1995, 53) kierkegaardilaisen huumorin vapauttavuuteen. Universaalien ihmisyhteyden välähdyks uniikila naamalla synnyttää helposti lörpötteleättömän suhteen tuntemattomien välille. Se voi sujua esimerkiksi seuraavasti: Minä näen omat alkuperäiset ja loppuperäiset kasvonni Sinun omissa alkuperäisissä ja loppuperäisissä kasvoissasi. Minä tiedän heti mistä on kysymys ja olen huvittunut siitä että Sinä olet huvittunut ja tiedät heti mistä on kysymys. Tämä on mahdollista siksi, että Jumala, joka on kaikkien ihmisten alkuperäinen kasvo ja joukkovoima, näkee meidät ja hymyilee. (Vrt. Julkunen 1998.)
6. Lörpöttely keventää Tuossaolon olemisen taakkaa heideggerilaisessa katsannossa muun muassa siksi, että oleminen, ja olemisen rajallisuus, ei-mikään (tyhjistä käytyä keskustelua ks. esimerkiksi Auster 1994, s. 74; Hanshan 1997, s. 43, 86, 88, 93; Harjanne 1999, 20; Hempel 1992, 70-82, 92, 105, 120-137, 161-163, 166, 169, 172, 176-177; Härkönen 1993, 132; Kawabata 1998, s. 140-141; Lull 1983, s. 95, 110; Mendoza 1999, s. 58, 63; Seppälä 1997, s. 119; Rolin 1999, s. 99, 114; Singer 1999, s. 68, 223-224, 278-279; 595) pääsee helposti lörpöteltäessä unohtumaan ja Tuossaolon olemisen olemisen muuttuu epävarsinaiseksi. Heidegger (2000, 67) kuitenkin huomauttaa päättävästi, että epävarsinaisuus voi määrittää Tuossaoloa myös silloin, kun se on toimielias, vilkas, asioista kiinnostunut ja kykenevä nauttimaan elämästä. Olemisen näyttäisi voivan siis unohtua ilman artikuloitumatonta kohisemistakin, joten lörpöttely tuntuisi uusintavan mieluumminkin tiettyä sosiaalista rakennetta kuin olemisunohelua. Olemisen unohtamiselle ja lörpöttelylle voi kuitenkin löytää vahva yhteys tästäkin kautta. Lörpöttely pitää yllä sellaista toisen asemaan asettumisen tapaa, jossa maailman avautuminen toisen kautta ei käy mahdollisesti. Näin lörpöttely toimisi julkisuuteen langenneen Tuossaolon ja Olemisen välisenä passiivisena tulppana eikä aktiivisena nohduksiläikkäänä.
7. Vrt. esimerkiksi Krippendorff 1985, s. 155.
8. Puheenaiheen samantekevyyys ei tarkoita lainkaan sitä, että asia valittaisiin vapaasti ja siitä sanottaisiin mitä sattuu. Julkisen lörpöttelyn aiheet ovat päinvastoin aina tiettyjen ajanjaksojen ajan melko selvästi rajatut ja vielä selvemmin on etukäteen annettua, mitä näistä ennalta valituista aiheista saa sanoa (ajanhengestä käytyä keskustelua ks. esimerkiksi Auster 1994, s. 117; Hempel 1992, s. 159; Ishiguro 1988, s. 29; Karppinen 2000, s. 38; Mendoza 1989, s. 410; Näyhä 2000, s. 12; 1995, s. 81; Sironen 2000.). Samantekevyyys

- on tässä sananmukaisemmin saman tekevyyttä: asiaa ollaan operoivinaan, vaikka operointi on jo tapahtunut (asiasta sanotaan toistuvissa käsittelyissä aina uudestaan samoin), sitä ollaan ihmettelevinä, vaikka se on läpikotaisin tuttu.
9. Ks. Heidegger 2000, 213-217. Lörröppeltystä käytyä keskustelua ks. myös esimerkiksi Auster 1997, s. 86; Ishiguro 1990, s. 43; Rolin 1999, s. 84; Singer 1999, s. 612.
 10. Itsensä kadottamisesta käytyä keskustelua ks. esimerkiksi Heidegger 2000, s. 153; itsestä vierautumisesta esimerkiksi Heidegger 2000, s. 225-226; Marx 1978, s. 217-232, 293-311; Oizerman 1976; Rolin 1999, s. 89. Itsetömyydestä ks. esimerkiksi Seppälä 1997, s. 118-119, persoonallisuuden tyhjentämisestä Nietzsche 1999, s. 37-42. Itsensä voittamisesta käytyä keskustelua ks. esimerkiksi Härkönen 1999, s. 59; ylittämisestä Becker 1999, 253. Paremmasta minästä ks. Delerm 1999, s. 15.
 11. Vrt. Heidegger 2000, s. 216.
 12. Heidegger 2000, s. 220.
 13. Kaksimielisyydestä käytyä keskustelua ks. myös Auster 1994, s. 129.
 14. Ks. Heidegger 2000, s. 222.
 15. Heidegger 2000, s. 219. Uteliaisuudesta käytyä keskustelua ks. myös esimerkiksi Atxaga 1994, s. 116; 1995, s. 43; Auster 1994, s. 75; 1997, s. 57, 78, 203; 1999, s. 23; Becker 1999; Hempel 1992, s. 43; Härkönen 1993, s. 93; Ishiguro 1990, s. 258-262; Kunnas 1984, 17, 28-31; 1995, s. 172; Phillips 1995, s. 142; Prado 1993, s. 11-12; Rolin 1999, s. 63; Singer 1999, s. 41, 181, 350, 352, 447; Tabucchi 1995, s. 52-53; Torres 1990, s. 26, 36, 47.
 16. Paikattomuudesta ja non place -ilmiöistä käytyä keskustelua ks. esimerkiksi Heidegger 2000, s. 219-220; Killoffer 1996; Kopomaa ilman vuotta, s. 15, 31; Llull 1983, s. 81; Mäkelä 1992, s. 26; Nickard 1998, s. 10. Heideggeria tulkitaan joskus varsin konkreettisesti siten, että konkreetti, tulevaisuudellinen ymmärtäminen tapahtuu aina jossakin paikassa (ks. ja vrt. Heidegger 2000, s. 405). Pyhiinvaelluksesta käytyä keskustelua ks. esimerkiksi Allan 1999, s. 57, 86-88; Atxaga 1994, s. 134-135, 320, 359; Ivory 1999, s. 20; Julkunen 1998; Kawabata 1998, s. 140-142, 213; Llull 1983, s. 37, 115; Miettinen & Aparicio & Unceta 1987, s. 95; Phillips 1995, s. 261; Ruohomäki 2000; Teinonen 1983, s. 7; Williams 1999, 105.
 17. Ks. Heidegger 2000, s. 166.
 18. Valaistumisesta käytyä keskustelua ks. myös esimerkiksi Hanshan 1997, s. 93; Harjanne 1999, s. 10; Hempel 1992, s. 161, 164, 171; Ives 1992; Llull 1983, s. 20, 54, 81; Teinonen 1983, s. 6, 8, 11.
 19. Kupiainen 2000, s. vii.
 20. Heidegger 2000, s. 151-152.
 21. ”Kuka minä olen” -kysymyksestä käytyä keskustelua ks. myös Abe 1992, s. viii; Auster 1994, s. 136; 1997, s. 27; Ives 1992, s. 108-109; Singer 1999, s. 68. Itsensä tuntemisesta käytyä keskustelua ks. esimerkiksi Auster 1994, s. 128; 1997, s. 71; Karppinen 2000, s. 34; Llull 1983, s. 121.
 22. Tiestä käytyä keskustelua ks. esimerkiksi Allan 1999, s. 86; Atxaga 1994, s. 137-138; Auster 1994, s. 105; Baru 1997; Becker 1999, s. 174; Ginström 2000, s. 6-7; Hanshan 1997, s. 57, 83; Ives 1992, s. 15-33; Laiho 1991, s. 199-200; Llull 1983, s. 20, 28, 38, 50, 53, 110, 115; Näyhä 2000, s. 10; Savolainen & Starckman 2000, s. 4; Singer 1999, s. 412.
 23. Heidegger 2000, s. 150.
 24. Vrt. Rolin 1999, s. 36-37.
 25. Sisäisestä äänestä käytyä keskustelua ks. esimerkiksi Atxaga 1995; Becker 1999, s. 261; Heidegger 2000, s. 328-340, 353; Hempel 1992, s. 59-60, 63-65, 108-109, 134; Härkönen 1999, s. 54; Singer 1999, s. 59-60, 105, 178, 389, 610, 612, 621.
 26. Pyysin Maire Riipistä ehdottamaan mahdollisimman spontaanisti, mutta samalla naamioitumisen aktin mahdollisuuksia valaisevasti, jotakin joksi Poku voisi naamioitua. Riipinen vastasi: Anna-Leena Härkö-seksi. Naamiosta käytyä keskustelua ks. myös esimerkiksi Becker 1999, 139; Heidegger 2000, s. 222; Hempel 1992, s. 103, 105; Kawabata 1998, s. 168-172; Kärnä 2000, s. 13; Nietzsche 1999, s. 39; Rolin 1999, s. 11, 62, 78

KIRJALLISUUS

- Masao Abe, ”Foreword”. Teoksessa Christopher Ives, *Zen Awakening and Society*. MacMillan Academic and Professional Ltd, Hong Kong 1992, s. viii-x.
- Charles Agel, *Monuments to the Industrial Revolution*. Visual Studies Workshop Press, New York 1998.
- Donald, Allan, *Barcelona*. Suomennos Vappu Orlov. Valokuvat Claude Huber. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1999.
- Bernardo Atxaga, *Obabakoak*. Suomentanut Tarja Roinila. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1994.
- Bernardo Atxaga, *Yksinäinen*. Suomentanut Tarja Roinila. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1995.
- Bernardo Atxaga, *Tuolla taivaalla*. Suomentanut Tarja Roinila. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1999.
- Paul Auster, *Leviatan*. Suomentanut Jukka Jääskeläinen. Hämeenlinna: Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1994.
- Paul Auster, *Mr Vertigo*. Suomentanut Jukka Jääskeläinen. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1997.
- Paul Auster, *Timbuktu*. Suomentanut Arto Virtanen. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1999.
- Baru, *Auringon valtatie*. Suomennos: Ville Keynäs. Tekstannut Ilkka U. Pesämaa. LIKE, Helsinki 1997.
- Comes, *Eva*. Suomentanut Soile Kaukoranta. Kustannus Oy Jalava, Helsinki 1998.
- Jurek Becker, *Valehtelija-Jaakko*. Suomentanut Raija Nylander. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1999.
- Kokushi Daito, ”The Original Face”. Teoksessa Trevor Leggett, *A First Zen Reader*. Charles E. Tuttle Company, Tokyo 1982, s. 19-23.
- Philippe Delerm, *Ensimmäinen siemaus olutta ja muita pieniä iloja*. Suomentanut Annikki Suni. Rautalankavinjetit Juha Markula. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki 1999.
- Anu Ginström, ”Miesten koulussa miestenlehdessä – aikauslehti miehen heteroidentiteetin rakentajana”. Anu Ginströmin proseminaaritutkielma Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksella Keväällä 2000.
- Hanshan, *Kylmä vuori*. Suomentanut ja valikoinut Pertti Seppälä. Kalligrafit siveltänyt Shi Jingli. Basam Books Oy, Helsinki 1997.
- Maikki Harjanne, Mixi & Mutsi. *Salmiakkaa ja selluliittia*. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki 1999.
- Martin Heidegger, *Oleminen ja aika*. Suomentanut Reijo Kupiainen. Osuuskunta Vastapaino, Tampere 2000.
- Hans-Peter Hempel, *Heidegger und Zen*. 2. Aufl. Verlag Anton Hain Meisenheim GmbH, Frankfurt am Main 1992.
- Kirsi Hietanen, ”Tuiki, tuiki tähtönen. Katso!-lehden Skuuppiwood-lehden tähtikuva”. Proseminaari. Tiedotusopin laitos. Tampereen yliopisto 8.5.2000.
- Anna-Leena Härkönen, *Karusellimatka*. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki 1993.
- Anna-Leena Härkönen, *Kaubun tasapaino ja muita kirjoituksia*. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki 1999.
- Kazuo Ishiguro, *Menneen maailman maalari*. Suomentanut Helene Bützow. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1988.
- Kazuo Ishiguro, *Pitkän päivän ilta*. Suomentanut Helene Bützow. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1990.
- Christopher Ives, *Zen Awakening and Society*. MacMillan Academic and Professional Ltd, Hong Kong 1992.
- Michael Ives, *CityPack Barcelona*. Suomennos Big Sur Oy Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki 1999.
- Pertti Julkunen, *Pyhiinvaeltajan grappahäpää Torinossa. Muistelmia Nietzschestä, humalasta ja jumalasta*. 2. korjattu painos. JULPU – Jyväskylä University Library Publishing Unit, Jyväskylä 1998.
- Jan Kaila, *Elis Sinistö*. Jan Kaila & Elis Sinistö, Helsinki 1992.
- Lassi Karppinen, ”Musiikkikritiikin legitimointi. Musiikkikritiikin ja sen oikeutuksen tutkiminen teemahaastattelulla. Metodologinen aivastus”. Tiedotusoppi S4./ Tiedotustutkimuksen metodologia, Julma-ryhmä kevät 2000.
- Yasunari Kawabata, *Kämmenenkokoisia tarinoita*. Valikoinut ja suomentanut Kai Nieminen. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1988.
- Patricie Killoffer, ”La Plaine St Denis”. Teoksessa Johanna Rojola (toim.). *Kani, hevonen ja shakaali. Uutta ranskalaista sarjakuvaa*. Suomen sarjakuvaseura ry., Tampere 1996, 54-58.
- Reeta Kivihalmel, ”Kohun anatomia ja patologia”. Julma@uta.fi -sähköpostillista julkaistu kirje 13.4.2000.
- Timo Kopomaa, *Katutyömaa*. Toinen painos. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja C 51, ilman vuotata.
- Klaus Krippendorf, *Content Analysis. An Introduction to its Methodology*. Fifth printing. Sage Publications, London 1985.
- Mauri Kunnas, *Suomalainen tonttukirja*. Neljäs Painos. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki 1984.
- Reijo Kupiainen, ”Suomentajan alkusanat”. Teoksessa Martin Heidegger, *Oleminen ja aika*. Suomentanut Reijo Kupiainen. Osuuskunta Vastapaino, Tampere 2000, s. vii-x.
- Tommi Kärnä, ”Vapaudesta”. Tampereen yliopisto. Filosofian laitos. Esitelmä seminaari II:ssa 8.5.2000.
- Timo Laiho, *Barcelona – kulttuurin ja huvien kaupunki*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki 1991.
- Juan Laguna, *Matkaopas historiaan: Espanja*. Suomentaneet Kirsi Kankaansivu Ritva Sneck. Unkari: Kustannusosakeyhtiö Puijo, Unkari 1992.
- Trevor Leggett, *A First Zen Reader*. Charles E. Tuttle Company, Tokyo 1982.
- Ramon Llull, *Ylistän rakastettuani*. Johdanto, suomennos, selitykset Seppo A. Teinonen. Kirjapaja, Hämeenlinna 1983.
- Karl Marx, ”Taloudellis-filosofiset käsikirjoitukset” 1844. Suomentanut Antero Tiusanen. Teoksessa Karl Marx & Friedrich Engels, *Valitut teokset* 6 osaa, osa 1. Kustannusliike Edistys, Neuvostoliitto 1978, s. 171-311.
- Karl Marx & Friedrich Engels, *Valitut teokset* 6 osaa, osa 1. Kustannusliike Edistys, Neuvostoliitto 1978.

- Ulrika Maude, Barcelona, *Barcelona*. Cultura Oy, Helsinki 1990.
- Eduardo Mendoza, *Ihmeiden kaupunki*. Suomentanut Matti Brotherus. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1989.
- Eduardo Mendoza, *Tulvan vuosi*. Suomentanut Tarja Härkönen. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1999.
- Liisa Miettinen & Marcelo Aparicio & María Unceta, *Barcelona*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki 1987.
- Asko Mäkelä, "Taikuri josta tuli paimen". Teoksessa Jan Kaila, *Elis Sinistö*. Jan Kaila & Elis Sinistö, Helsinki 1992, s. 24-26.
- Garry Nickard, (1998) "Life Amid the Ruins - A Post Industrial Elegy". Teoksessa Charles Agel, *Monuments to the Industrial Revolution*. Visual Studies Workshop Press, New York 1998, s. 5-12.
- Friedrich Nietzsche, *Historian hyödyistä ja haitasta elämälle*. Suomentanut ja selityksin varustanut Anssi Halmesvirta. Jyväskylän yliopiston kirjaston julkaisuyksikkö JULPU, Jyväskylä 1999.
- Paula Näyhä, *Pieni keskustelu John Deweyn kanssa*. Julma-projekti. Tiedotusopin metodologiatyö, kevät 2000.
- Kenzabur_e, *MIT ja kertomus Metsän ihmeestä*. Suomentanut Kai Nieminen. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1995.
- T.I. Oizerman, Marxin "Taloudelliset-filosofiset käsikirjoitukset" ja niiden tulkinnat. Suomentanut Timo Koste. Kansankulttuuri, Helsinki 1976.
- Jayne Phillips, *Suojelus*. Suomentanut Kersti Juva. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1995.
- Miguelanxo Prado, *Liidulla pürretty viiva*. Suomentanut Tarja Härkönen. LIKE, Helsinki 1993.
- Terho Pursiainen, "Muumiomies ei kaipaa syyllisiä". *Helsingin Sanomat* 29. huhtikuuta 2000.
- Johanna Rojola, (toim.). *Kani, hevonen ja shakaali. Uutta ranskalaista sarjakuvaa*. Suomen sarjakuvaseura ry., Tampere 1996.
- Olivier Rolin, *Port Sudan*. Suomentanut Marjatta Ecare. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1999.
- Ensio Ruohomäki, "Elämysopas luo pieniä ihmeitä. Elämysmatkailu: Mieluummin pyhiinvaelluksen kaltaista rauhaa kuin touhuamista". *Aamulehti* 10. toukokuuta 2000.
- Reetta Rätty, Piitu, "Nuori Konservatiivi". Kuvat Stefan Bremer. *Helsingin Sanomat*. Nyr 7 / 2000 18.2.2000.
- Anuliina Savolainen & Anna Starckman, "Onni". Metodologiatyö. Tampereen yliopisto. Toukokuu 2000.
- Pertti Seppälä, "Selityksiä runoihin". Teoksessa Hanshan, *Kylmä vuori*. Suomentanut ja valikoinut Pertti Seppälä. Kalligrafit sveltänyt Shi Jingli. Basam Books Oy, Helsinki 1997, s. 107-124.
- Isaac Bashevis Singer, *Varjoja Hudsonin yllä*. Suomentanut Liisa Ryömä. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1999.
- Mirja Sipinen, "Uuden eliitin hillity charmi – Mitä arvoja Helsingin Sanomien Kuukausiliitteen visuaalisuus heijastaa". Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos / Pertti Julkunen. Tiedotusopin proseminaari T2 15.5.2000.
- Raija Sironen, "Adorno ja autoritaarisuus". *Helsingin Sanomat* 10. toukokuuta 2000.
- Antonio Tabucchi, *Taivaanranta*. Suomentanut Liisa Ryömä. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 1995.
- Juha Taskinen & Toivo Mutikainen, *Saukkopoika Samuli*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo 1990.
- Seppo A. Teinonen, "Johdanto". Teoksessa Ramon Llull, *Ylistän rakastettuani*. Johdanto, suomennos, selitykset Seppo A. Teinonen. Kirjapaja, Hämeenlinna 1983, s. 6-16.
- Daniel Torres, *Surinan salaisuus*. Suomentanut Timo Laiho. Kustannus Oy Jalava, Helsinki 1990.
- Roger Williams, *Barcelona & Catalonia*. Dorling Kindersley, London 1999.



Ympäristö on meidän kaikkien asia. Ekokem hyödyntää, tekee vaarattomaksi ja loppusijoittaa ongelma- ja teollisuusjätteitä. Yhtiö tarjoaa asiakkaittensa jätehuolto-ongelmiin ympäristönsuojelun kannalta korkeatasoisia ja laadukkaita palveluja koko maan kattavasti. Ekokemin ympäristönsuojelun päämääränä on kokonaisvaltaisesti minimoida ongelmajätteiden käsittelyn haitat ympäristölle. Ekokemin sertifioitu laatu- ja ympäristöjärjestelmä täyttää ISO 9001 ja ISO 14001 -standardien sekä EMAS-asetuksen ja kemianteollisuuden RC-ohjelman vaatimukset.

EKOKEM
KÄYTÄNNÖN TYÖTÄ YMPÄRISTÖN HYVÄKSI

EKOKEM OY AB
PL 181, 11101 Riihimäki
Puh. (019) 7151
Telefax (019) 715 300
www.ekokem.fi